

Oponentský posudek diplomové práce

Název práce: Catcalling očima žen: případová studie

Autorka práce: Karolína Kolářová

Autorka posudku: Jana Dvořáčková

Přestože si různé formy genderově podmíněného násilí získávají v poslední době stále významnější pozornost, Karolína Kolářová si pro svou práci zvolila téma, které je nejen v českém kontextu poměrně originální a výzkumně nepokryté. Jak naznačují studie realizované v zahraničí, fenomén „catcallingu“, na nějž se práce zaměřuje, je zcela běžnou součástí životů žen s nepochybným dopadem na jejich zakoušení veřejného prostoru. Jedná se tedy rozhodně o jev, který si zaslouží hlubší výzkumnou pozornost a veřejnou tematizaci.

Co se týče teoretického rámce studie, autorka zasazuje catcalling do kontextu definic a teorií genderově podmíněného násilí a sexuálního a genderově motivovaného obtěžování coby jeho specifických forem. Následně se věnuje existujícím výzkumům mapujícím různé aspekty catcallingu. Oceňuji, že autorka v této části představuje poměrně bohaté množství tematické literatury. Z teoretického hlediska je téma také pokryto dostatečně, byť řada z prezentovaných definic vychází spíše z politických dokumentů než teoretičtěji orientované literatury. Z témat zařazených v této části pak mohla být, domnívám se, větší pozornost věnována obecnějším aspektům vztahu genderu a veřejného prostoru.

Dále jsem zaznamenala několik nedostatků již spíše drobného charakteru:

- Na více místech jsou například používány pojmy „násilí proti ženám“ a „genderově podmíněné násilí“ jako synonymum (později v textu nicméně neautomatičnost tohoto spojení vysvětlena je).
- Za ne zcela explicitně vysvětlený nepovažuji pojem „genderově motivované obtěžování“. Trochu matoucí je dle mého názoru také informace (na s. 16–17) odkazující na text Fitzgerald (1995), že „(o)btěžování na základě genderu (...) sice nemá sexuální povahu, ale užívá urážlivé a ponižující postoje vůči ženám“, k níž jsou přiřazeny jako příklady „urážky či gesta se sexuálním podtextem“ či „pornografické materiály“. Domnívám se nicméně, že se jedná primárně o formulační nedostatek.
- Za ne zcela šťastnou formulaci považuji také tvrzení na s. 10, že autorka bude porovnávat výsledky existujících výzkumů s daty, která vzejdou z jejího výzkumu. Je si jistě sama vědoma limitů porovnávání výsledků kvalitativních studií, zvláště pak v případě takto drobného výzkumu, jakým je ten její.

Přistoupím-li již k popisu metodologických aspektů práce, hned zkraje nemohu opomenout otázku, kterou jsem si kladla od počátku svého seznamování s textem – a to otázku k názvu práce, který odkazuje k „případové studii“. Mohla by autorka v rámci obhajoby vyjasnit, v jakém smyslu se podle ní jedná o případovou studii?

Popis základních metodologických rozhodnutí považuji za adekvátní, byť například odůvodnění kvalitativního přístupu, rozhodnutí pro feministický výzkum (s. 36–39) nebo popis otevřeného kódování (s. 41) mohly být i konkrétnější.

Můj další komentář se vztahuje k vymezeným výzkumným otázkám (s. 38–39). Z mého pohledu zde paradoxně schází otázka, která by se ptala na zkušenost dotazovaných žen s catcallingem, jakkoli z dřívějšího vymezení cílů práce (s. 36) i následného popisu vyplývá, že byla právě tato zkušenost klíčovým předmětem pozornosti. Trochu matoucí se mi jeví také umístění otázek do kapitoly s názvem „Metoda sběru dat“.

Co se týče výběru komunikačních partnerek, autorka otevřeně uvádí, že se jednalo především o ženy z jejího sociálního okruhu. Sama je současně nejen studentkou genderových studií, ale také pracovnící organizace Konsent zabývající se právě genderově podmíněným násilím. Z popisu procesu rekrutace (s. 41) se též zdá, že účast ve výzkumu již předpokládala obeznámenost potenciálních participantek s pojmem catcalling (tedy určité konkrétní rámování zkušeností z veřejného prostoru). Dle mého názoru je škoda, že autorka charakteristiky svého vzorku lépe nereflektuje v samotné analýze (činí tak v minimální míře až v Závěru). V nemálo momentech zde jasně „prosvítá“ feministická perspektiva. V tomto ohledu mi proto v popisu metodologie scházely obvyklé medailonky komunikačních partnerek, které by umožnily číst jejich výroky v alespoň elementárním kontextu.

Samotná analýza přináší řadu zajímavých postřehů, které autorka prezentuje v kontextu zjištění předchozích výzkumů a dalších poznatků. Za velmi přínosnou – a to i pro oblast potenciálních intervencí – považuji například tematizaci catcallingu jako něčeho, co se dívkám nejen děje od raného dospívání, ale jeví se být v tomto věku dokonce zakoušeno nejčastěji (s. 48). Je nicméně trochu škoda, že autorčina analýza tohoto fenoménu více neakcentuje mocenské aspekty situace, které ostatně nastiňuje v souvislosti s popisem genderově podmíněného násilí jako obecného problému. Zároveň však dobře ukazuje, jak mimořádný má catcalling v této konstelaci efekt: uvrhává dívky do situace, kterou nedokáží dobře rozklíčovat a reagovat na ni, a to tím spíš, že akt většinou nese rysy komplimentu.

V případech částí 6.1.1–6.1.3 mi připadalo místy nejasné, kdy se text vztahuje k představám o catcallingu jako obecném jevu a kdy již k osobním zkušenostem komunikačních partnerek.

Co se týče popisovaných strategií, které komunikační partnerky při setkání s catcallingem uplatňují, zde se, domnívám se, nejvíce ukazuje, že charakteristiky vzorku a pozice autorky mají dopad na získané poznatky, jakkoli to není explicitně reflektováno. Autorka poukazuje na to, že partnerky častěji, než by očekávala na základě jiných výzkumů, deklarovaly, že volí coby strategii verbální odezvu. Zmiňovaly také, že vstupují do situací, kdy se objektem catcallingu stává někdo jiný. Autorka se mnou nemusí souhlasit, ale nemohla jsem se ubránit úvahám, že v těchto postojích hraje feministická pozice některých komunikačních partnerek či jejich vědomí feministické pozice autorky, která s nimi rozhovor vedla.

Předposlední komentář k analytické části práce se váže ke kapitole 6.7 Pocity bezpečí/nebezpečí ve veřejném prostoru. Tato kapitola se mi nejevila být interpretačně zcela přimknutá k tématu a pozice ve struktuře textu ve mne vyvolávala otázku, v jakém vztahu podle autorky její téma a catcalling a jeho dopady jsou.

K analýze jako celku lze pak ještě dodat, že některé kapitoly předkládají až zbytečně mnoho úryvků z rozhovorů – na úkor jejich hlubší interpretace (jedná se např. o kapitoly 6.3.2, 6.3.3, 6.5, ale i další).

Způsob práce s literaturou a odkazování jsou vesměs korektní. Co se týče jazyka práce, zaznamenala jsem občas formulace blízké mluvené formě a také poměrně četné chyby v interpunkci.

Přes uvedené kritičtější komentáře ráda zdůrazňuji, že se celkově jedná o práci zajímavou a z hlediska obvyklých standardů na diplomové práce dobře zvládnutou. Práci proto **doporučuji** k obhajobě, navrhuji ji hodnotit známkou **velmi dobře (2)**, v závislosti na průběhu obhajoby.

11. září 2023, Brno

Mgr. Jana Dvořáčková, Ph.D.

